

Administrasjonshistorie og veiledning for bruk av kommunearkivene fra Rennebu

Arkivkatalogen for Rennebu kommune inneholder hovedsakelig materiale fra perioden 1838-1990-tallet, samt noe materiale fra gamle Kvikne kommune i Hedmark som ble med da Innset sogn ble innlemmet i Rennebu kommune i 1966.

Arkivmaterialet ble ordnet i 2014 av ordningsarbeidere Merete Larsen og Tove Nypan, under veiledning av rådgiver Tone Stakvik ved IKA Trøndelag. Arkivet er seinere registrert i databasen Asta og deretter publisert på nettsiden www.arkivportalen.no. På sikt vil også enkelte arkivstykker bli digitalisert og gjort tilgjengelig via Arkivportalen og Digitalarkivet.

Trondheim, 28. mai 2015

Interkommunalt Arkiv i Trøndelag

Tone Stakvik

Rådgiver

ADMINISTRATIV INNDELING/FORANDRINGER

Rennebu har helt siden 1838 vært egen kommune. Noen kommunedelingene har ikke funnet sted. Kvikne kommune i Hedmark ble i 1966 delt ved at Kvikne sogn ble innlemmet i Tynset kommune i Hedmark, og Innset sogn ble innlemmet i Rennebu kommune i Sør-Trøndelag.

Rød strek viser kommunegrensene i dag, mens de stiplede grenser viser grensene før 1964.

Kilde: <http://www.kildenett.no/imagearchive/kommunegrensener.jpg>

BRUK AV VEILEDNINGEN

Følgende gir en generell innføring i hva som kan forventes å finne i et kommunearkiv og hva som finnes i materiale deponert fra Rennebu kommune.

Alle arkivene er registrert i vår ASTA-database, med informasjon på stykknivå (dvs. om den enkelte protokoll og arkivboks), samt historikk om arkivskaper (aktør). Denne informasjonen er så publisert på nettstedet www.arkivportalen.no hvor alt som er registrert er søkbart.

De fleste organer er opprettet med egne arkiv i katalogen, og dette har resultert i 99 enkeltarkiver. Unntak er bl.a. kommunestyre og formannskap som er slått sammen til en arkivskaper – sentraladministrasjonen.

Andre unntak er skolene hvor korps, lærerlag, tilsynsutvalg osv. som hører til den aktuelle skolen er registrert under samme arkiv. Skolene er dessuten ordnet som ett arkiv pr skole

uavhengig av skifte av kommunegrenser, så langt det er mulig. Skolene som fantes i Innset sogn i Kvikne før sammenslåinga med Rennebu vil det også finnes noe materiale fra.

Likeledes har vi slått sammen enkeltorganer ved navneendringer (for eksempel fattigstyre som ble til forsorgstyre i 1948) og ved lovendringer hvor det nye organet har overtatt omtrent de samme oppgavene (forsorgstyre til sosialstyre med Sosialloven av 1964). Disse forenklingene er gjort for å gjøre gjenfinning enklere ved å unngå en ekstrem fragmentering i enkeltarkiver.

ADMINISTRASJONSHISTORIKK:

For mer detaljert og spesifikk administrasjonshistorie om den enkelte arkivskaper, søk det opp på www.arkivportalen.no. Nedenfor gjør vi rede for hovedområdene innen kommunale tjenester gjennom tidene på generelt nivå, etterfulgt av en oversikt over hvilke aktuelle arkiver som finnes i Rennebu og hvilke som evt. mangler.

SENTRALADMINISTRASJONEN

Formannskapslovene av 1837 fastsatte at det i hvert prestegjeld skulle opprettes en kommune, som skulle styres av et formannskap og et representantskap. Formannskap og representantskap skulle velges hver for seg, og det skulle være tre ganger så mange representanter som formenn. Formannskapet skulle velge ordfører og varaordfører. Representantskapet hadde ingen funksjon alene, men møtte sammen med formennene etter innkalling fra formannskapet for å behandle saker om bevilgninger til nye tiltak, kjøp og salg av eiendommer og andre viktige økonomiske saker. Dette fellesorganet ble senere kalt herredstyre eller kommunestyre. Formannskapslovene for landet hadde også bestemmelser om sognekommunalt selvstyre i enkelte saker, og ga dermed grunnlaget for sognekommuner og sognestyre.

Under okkupasjonen 1940-1945 ble det kommunale selvstyret satt til side og ordføreren ble valgt av Innenriksdepartementet.

Det kunne settes ned *utvalg under et kommunestyre*; både faste utvalg som lønnsutvalg og personalutvalg, og midlertidige utvalg som byggekomiteer for eksempel for skoler og samfunnshus, kommunedelingsutvalg og utredningsutvalg.

Kommunale lønnsutvalg hadde ansvar for å fastsette lønna til kommunale tjenestemenn og -kvinner. Utvalget skulle også komme med anbefalinger i forbindelse med lønnsopprykk. Dette var forløperen til det som på 1980- og 1990-tallet fikk navnet administrasjonsutvalg. Administrasjonsutvalget håndterer saker som gjelder forholdet mellom kommunen som arbeidsgiver og de ansatte.

De siste 40 åra har ført med seg spesielt store endringer i kommuneadministrasjonen.

Hovedutvalgmodellen ble anbefalt fra 1977, mens 1970-tallet ellers hadde vært preget av nemnder, kommiteer og utvalg. Fremdeles i 1995 var hovedutvalg den mest brukte modellen, i 90% av kommunene. Vanligvis hadde kommunen 4-5 slike hovedutvalg.

På 2000-tallet har kommunene fjernet seg fra hovedutvalgmodellen og mer mot komitemodellen med utvalg uten faste oppgaveområder. I tillegg har vedtaksretten blitt flyttet tilbake til kommunestyrene.

Sentraladministrasjonen (formannskap og kommunestyre) i Rennebu:

Rennebu sentraladministrasjon 1839 – 1995

Hovedutvalg for Rennebu:

Hovedutvalg for undervisning 1987- 90

Nemnder og utvalg under kommunestyret:

Administrasjonsutvalg 1987-90

Tiltaksrådet for Orkladalsfjøret. Med representanter fra Rennebu, Meldal, Orkland, Orkdal, Børsa, Geitastrand og Orkanger 1958-62

Fellesnemnd i forbindelse med sammenslåing av Rennebu og Innset sogn i Kvikne 1965-1965

Sparenemnd 1929-30. Satt ned av kommunestyret for å granske budsjett og regnskap for kommunen de siste tre åra for å finne muligheter for framtidig sparing.

ØKONOMIFORVALTNING og LIKNING

Kommunekasse:

I forbindelse med iverksettingen av Formannskapsloven i 1837 fikk kommunene utstrakt ansvar for utgifter og inntekter i forbindelse med egen drift. På landsbygda var det skolevesenet og fattigstellet som var de største utgiftspostene. Formannskapsloven regnet derfor bare med to kasser, fattigkassen og skolekassen. Etter hvert fikk en også en herredskasse (kommunekasse) som var nødvendig for å dekke de øvrige kommunale utgifter. I tillegg kunne det finnes andre kommunale kasser, som f.eks. kirkekasse og veikasse. Hver kasse kunne ha sin egen regnskapsfører, eller en og samme person kunne føre regnskapet for alle eller en del av disse kassene. Først med kommuneloven av 1921 kom det bestemmelser om at landkommuner skulle ansette herredskasserer, en stilling som gjerne ble kombinert med en formannskapssekretærstilling. Denne spredningen av de kommunale kassene på sognekommunene og på fagsektor, gjør at vi ikke kan snakke om en helhetlig kommunekasse før etter at skatteloven av 1882 hadde trådt i kraft. Arkivmaterialet etter kommunekassa er mangfoldig. Av de viktigste seriene er kontobøker, kassabøker og hovedregnskap. Men man finner også mange andre serier, samt at regnskapsbilagene kan være bevart. Eksempel på serier kan være kassajournaler, kontobøker for det ordinære budsjett, reskontrobøker, statusbøker, anvisingsbøker og refusjonsbøker. Kan også inneholde kommunerevisjon.

Likningsnemnd

Formannskapsloven av 1837 inneholdt ingen beskatningsbestemmelser, beskatningen fulgte derfor tidligere praksis. Utviklingen i løpet av 1800-tallet gikk fra å skattlegge dem som hadde nytte av det skatten skulle dekke, til å skattlegge dem som hadde skatteevne. Den altoverveiende del av skatten ble fra først av lagt på matrikkel på landet. I 1863 ble det bestemt at matrikkelen skulle revideres og i den forbindelse ble det nedsatt herredskommisjoner. Dette ble avløst av en beskatningsform som skattla all formue og inntekt. Unntatt fra dette var hele tiden fattigskatten, der alle som hadde skatteevne ble skattlagt. Det var faktisk slik at en rekke lover fra 1860-årene overførte en vesentlig del av skattene til formue og inntekt, og med skatteloven av 1882 ble formue og inntekt de sentrale skattefundamenter. Denne loven påla kommunene å ha en egen ligningskommisjon/ligningsnemnd. Først med skatteloven av 1911 ble det satt tak på hvor høy skatt kommunene kunne ilegge. Ligningskontorene ble overtatt av staten i 1965. Arkivmaterialet etter ligningsnemnda/ligningskommisjonen består av møtebøker, kopibøker, journaler og ulike skattelister/ligningsprotokoller, takstbøker og korrespondanse. Det kan også finnes klager og meldinger som omhandler ligninga.

Økonomiforvaltning og likning i Rennebu

Kommunekassen 1874-1997

Likningsnemnd/-kontor 1848-1965. Likningsnemnd 1965-94.

Herredskommisjonen 1863-63

Skattenemnd/skatteutvalg 1941-93

Skatterestansnemnda 1926-29

Takstutvalg for eiendomsskatt ved innføring av eiendomsskatten i Rennebu 1980: 1979-1991

VALG

Valgstyre for stortingsvalg ble opprettet for landkommunene i lov av 24.2.1900. Tidligere hadde sogneprest og fut ansvaret for valgforretningene og manntallet. Valgforretningene ble ført i valgprotokoll for stortingsvalg. Stortingsvalg ble holdt hvert tredje år fram til 1938, da valgperioden ble utvidet til fire år.

Valgstyret for kommunevalg ble innført ved endringer i lov av 27.7.1896. Valgstyret skulle være sammensatt av formannskapet og lensmannen, som var manntallsfører og lovbestemt formann i valgstyret. Manntall skulle utarbeides av lensmannen sammen med formannskapet. Fra 1901 skulle lensmannen utarbeide manntallet alene. Dersom valget var gjennomført på flere enn tre ulike stemmesteder i kommunen, skulle valgstyret oppnevne lokale stemmestyre på tre medlemmer i hver krets. Stemmestyrene skulle føre egen protokoll. Fra 1837 ble det holdt kommunevalg annethvert år. Valgperioden var fire år, slik at halvparten av formennene og representantene ble skiftet ut ved hvert valg. Kommunevalg ble holdt hvert tredje år fra 1896. Fra 1947 ble valgperioden utvidet til fire år. Arkivmaterialet for valgstyret, stemmestyre og manntallsnemnd består gjerne av møtebøker, manntallslistene, valg bøker, forhåndsstemmer og ev. stemmesedler.

Valgmateriale fra Rennebu:

Intet deponert.

RETTSVESEN: FORLIKSRÅD, OVERFORMYNDERI, KONFLIKTRÅD

Overformynderiets oppgave har vært å forvalte umyndiges midler. Dette gjelder både umyndige av år, umyndiggjorte og arvinger som er fraværende og derfor ikke kan overta og

forvalte arven. Overformynderiet på landet går tilbake til 1770-tallet og ble administrert av sorenskriverne. Ved lov trådt i kraft 1859, ble overformynderiet gjort kommunalt. To overformyndere skulle utnevnes i hvert distrikt som i samarbeid med sorenskriveren skulle utnevne verger som skulle forvalte myndlingenes kapital under kontroll av overformynderne. Alle myndlinger skulle registreres på eget blad, med opplysninger om status, verge, kapital og plassering/fordeling av denne. Ved vergemålsloven av 1927 ble det bestemt at Fylkesmannen skulle føre tilsyn med overformynderne. Arkivene etter overformynderiet inneholder vanligvis forhandlingsbøker, dagbøker, kopibøker, regnskapsbøker og "rullene". De såkalte store ruller ble opprinnelig ført når kapitalen var over 40 spd. og fra 1863 ble det også ført en mindre rulle når kapitalen var mindre. I tillegg til dette førte de enkelte vergene sine egne vergebøker, med opplysninger om hvordan de forvaltet myndlingenes kapital. Det skulle også føres protokoller over panteobligasjoner og skifteutlegg. Overformynderiet ble statlig 2013, og dermed har Riksarkivaren bestemt at alt arkivmateriale for perioden 1859-2013 skal deponeres hos kommunalt depot straks.

Forlikskommisjoner ble opprettet på slutten av 1700-tallet for å få ned antallet rettssaker som kom opp for domstolene. Et forlik inngått ved forlikskommisjonen ble gitt samme rettskraft som en dom. Et forlikskommisjonsdistrikt var på denne tida oftest sammenfallende med et prestegjeld. Fra 1927 ble den eldre ordninga opphevet, og det ble nå opprettet et eller flere forliksråd i hver kommune. Forliksarkivene inneholder for det meste protokoller og vedlegg, og da i første rekke forliksklager. Fra 1927 ble det ført to forhandlingsbøker; ei for mekling og ei for domsforhandling. Forliksprotokollene ble også dels benyttet som lokale tinglysingsprotokoller, der man på en rimelig måte kunne skriftfeste kontrakter og gjeldsfordringer. Forliksprotokoller eldre enn 1930 skal avleveres til statsarkivene. Kommunalt depot skal ta imot forliksrådsarkiver fra perioden 1930-95.

Konfliktråd ble opprettet 15.3.1991 som et kommunalt organ, men ble statlig fra 1.1.2004. Arkivene for perioden 1991-2004 kan derfor deponeres hos IKA umiddelbart

Overformynderi/Forliksråd/konfliktråd i Rennebu:

Overformynderi er avlevert 1859-1970, men bør avleveres helt fram til 2013.
Forliksråd og konfliktråd ikke avlevert

FOLKEREGISTER

Med folkeregisterloven av 1905 fikk kommunene adgang til å opprette register over innbyggerne. Fram til 1940 ble det opprettet folkeregisterkontor i 49 bykommuner og 42 store landkommuner. Under okkupasjonen 1940-1945 ble det bestemt at alle kommunene skulle ha egne folkeregisterkontorer. Først i lov av 15. november 1946 ble ordningen med kommunale folkeregister legalisert. Folkeregistrene var kommunale til utgangen av 1964. Fra 1. januar

1965 gikk de ved lovendring av 1963 over til staten og ble lagt under Skattedirektøren. Se også Mykland og Masdalen 1987.

For Rennebu:

Folkeregister 1910-1972

KIRKE OG KULTUR

Kirke

Lov av 1897 om kirker og kirkegårder gjorde mesteparten av kirkene i Norge til menighetens eiendom og dermed ble kirkeregnskapene kommunale regnskap. I samband med denne loven ble det opprettet kommunale kirkefond, kirketilsyn, lønningsfond og lønnsutvalg i kommunene. Disse organene fikk ansvar for alt det kirkelige arbeidet bortsett fra sognearbeid og forkynning. Disse oppgavene fikk de først etter ny lov 1920. Kirketilsynets arkiv inneholder i tillegg til regnskap forhandlingsprotokoll, journal, kopibok og korrespondanse. Kirketilsynets protokoller ble ofte videreført av menighetsrådet da dette avløste kirketilsynet i 1922. Prestegårdstilsynene er statlige og blir avlevert til Statsarkivet.

Kirkearkiv fra Rennebu:

Rennebu kirke 1913-1990

Kultur

Kulturfeltet var i en stor grad overlatt til privat initiativ i eldre tider, med en stor oppblomstring av foreningsarbeid, boksamlinger og idrettslag fra midten av 1800-tallet. I 1837 var det registrert 185 boksamlinger/bibliotek i Norge, og fra da av begynte staten å gi tilskudd til arbeidet. Dette gjaldt særlig kommunale biblioteker hvor kommunestyret var bibliotekets styre. Framveksten av folke- og skoleboksamlinger gikk jevnt til omkring 1920, da utviklingen stanset pga. økonomiske vansker, og da den første bibliotekloven ble vedtatt i 1935 bar den preg av dette. Den var forsiktig med å komme med nye og dyre pålegg. Loven var en rammelov som gav bestemmelser om statstilskudd til folke- og skoleboksamlinger som fylte visse betingelser. Folkebiblioteket måtte eies av en kommune, utlånet skulle være gratis og det skulle være tilsatt bibliotekar. Normalt skulle det bare gis tilskudd til en boksamling i hver kommune. Bibliotekloven av 1935 ble avløst av en ny biblioteklov i 1947 hvor det for første gang ble obligatorisk for alle kommuner å ha en folkeboksamling. 1947-loven ble

stående til 1972 da den ble avløst av bibliotekloven av 1971. Denne loven hjemlet at kulturstyret kunne fungere som bibliotekstyre.

Etter bibliotek og boksamlingene kan det være bevart utlånslistene og oversikter over bestanden.

Et annet felt hvor det kan være bevart arkiver er for bygdeboknemnder.

For øvrig henvises til privatarkiv som i noen grad er bevart etter idrettslag og foreninger – men ingen av disse er bevart hos IKA.

For Rennebu:

Administrasjonsutvalg for A/L Samfunnshuset 1986-1992

Bygdeboknemnd 1988 (underlagt kulturstyret)

Kulturstyret 1976-1990

Kulturnemnd 1956-1958

Ungdoms- og idrettsnemnd 1956-1975

Biblioteker:

Rennebu folkeboksamling 1921-1971 (to folkeboksamlinger i Rennebu fra 1920)

Berkåk folkeboksamling 1920-1953

Innset folkeboksamling 1958-1972 (Felles skoleboksamling med Rennebu fra 1960)

SKOLE, UTDANNING, OPPVEKST

Utviklingen av det moderne skolevesenet tok til på 1700-tallet, blant annet ved at det ble opprettet skolekommisjoner for hvert prestegjeld på landet i 1741. Verken formannskapslovene for byene eller for landkommunene av 1837 fikk noen umiddelbar virkning på skolevesenet. Men skolekommisjonens forretninger ble trukket direkte inn i de nye kommunenes virksomhet ved dannelsen av det kombinerte formannskap, som ivaretok skolesakene fram til det kom ny skolelov i 1860. Allmueskoleloven for landet av 1860 innebar at de geistlige embetsmennenes innflytelse på skolevesenet ble svekket til fordel for folkestyret. Folkeskoleloven av 1889 fullendte denne utviklinga. De geistlige embetsmennene

hadde nå utspilt sin rolle, skolestyrets rolle ble omfattende, og i tillegg fikk en folkevalgte tilsynsutvalg. Bestemmelsen om at sognepresten skulle være ordfører i skolekommisjonen falt vekk, og verken før eller senere har det lokale folkestyret hatt en slik makt og innflytelse i skolevesenet. Formannskapslovene bestemte at formannskapet skulle ansette regnskapsfører og kasserer for skolevesenet. Han skulle legge fram regnskap for formannskapet til fastsatt tid. Da arbeidsmengden økte ble det satt ned skolekontorer til å ta seg av det administrative, de finnes stort sett fra 1960-tallet. Fra 1970-tallet gikk dessuten flere og flere skolestyrer ut og ble erstattet av hovedutvalg for undervisning. I byene var det anledning til å opprette skoleinspektørstillinger fra 1889, mens det fra 1959 ble obligatorisk i alle kommuner. Det ble samtidig bestemt at alle kommuner også skulle ha et skoleråd, og et lærerråd på hver skole.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) er en kommunal eller fylkeskommunal rådgivende tjeneste som skal hjelpe barn, ungdom eller voksen som har vanskelig opplærings- eller oppvekstsituasjon. De første skolepsykologiske kontorene i Norge ble opprettet på slutten av 1940-tallet.

Arkivmaterialet etter skolekommisjonen/skolestyret kan strekke seg helt tilbake til 1700-tallet. Man finner ofte forhandlingsprotokoller, kopibøker og journaler. I tillegg vil man gjerne finne ulike regnskap og korrespondansemateriale. Lov om abnorme barns undervisning av 1881 fastsatte at skolekommisjonen/styret skulle sende melding om barnas tilstand og undervisning til tilsynskommisjonen i stiftet, og man finner gjerne protokoller over abnorme barn. Bok over læreransettelser ble ført fra 1920-åra. Deler av det eldre skolekommisjonsmaterialet finnes i prestearkivene, som er oppbevart ved statsarkivene.

Skole i Rennebu:

Rennebu skolestyre/skolekontor/hovedutvalg for undervisning 1861 - 1990

Innset skolestyre 1863 – 1941 (egentlig Kvikne kommune i Hedmark)

Skoleråd 1964 – 86

Eksamensnemnd 1894 - 1966

Voksenopplæringsnemnd 1972 – 77

Idrettsråd for Rennebu skole 1948-77

Skolene:

Arkiver etter skoler som finnes i dag (2015):

Berkåk skole 1890-1969/Rennebu ungdomsskole (ingen deponering fra ungdomsskolen)

Voll skole 1890-1965

Innset skole 1836-1973 (med oppstart i Kvikne kommune i Hedmark)

Arkiver etter skoler som er lagt ned:

Omgangsskolen 1833 – 35

1.– 10. skoledistrikt

Nerskogen skole 1955- 63

Aune skole 1890-2001

Holsjåren skole 1892-1937

Gisnås skole 1892-1974

Bjerkaker og Nordre skog skolekrets 1885-1964

Refshus skole 1890-1966
Hol, Ås og Grendal skolekrets 1883-1893
Havdal skole 1890-1966
Protokoll etter ukjent skole

Framhaldsskoler (kfr. framhaldsskoleloven 1946 og lov om 9-årig skole 1969), fortsettelsesskole var forløper til framhaldsskole:

Rennebu framhaldsskole 1909 – 66
Innset fortsettelsesskole/framhaldsskole 1883-1959 (egentlig Kvikne kommune)

Barnehage:

Ingen deponering

PPT:

Ingen deponering

SOSIALE OPPGAVER

Fattigkommisjon - fattigstyre – forsorgstyre (fra 1948) – sosialstyre (fra 1964) – NAV (fra 2006)

Ved de landsomfattende fattiglovene av 1845 fikk fattigvesenet en ensartet og mer moderne organisasjonsform enn den hadde hatt på 1700-tallet. Lovene av 1845 avdekket størrelsen på fattigproblemet, og løsgjengere og tiggere ble nå gjort til fattiglemmer. Fattigkommisjonens viktigste oppgaver var å sette opp budsjett, bestemme hvem som skulle bli understøttet og hvordan, og sørge for at de fattede vedtakene ble satt ut i livet. Kommunestyret skulle bevilge de nødvendige midlene til dekning av utgiftene. Etter fattiglovene av 1863 ble det innskjerpinger for hvem som skulle få fattigunderstøttelse. Det er også et karakteristisk trekk ved 1863-lovene at kommunestyret styrket stillinga si og overførte oppgaver fra fattigkommisjonen til formannskapet eller kommunestyret selv. Fattigkommisjonens ordfører skulle nå velges fritt mellom medlemmene. Dette pekte på ei utvikling mot en mer ensartet kommunal administrasjon. Fattigkassas utgifter ble dekket ved utligning av fattigskatt. Fattiglovene av 1900 skulle fungere som en overgangslov i påvente av ny trygde- og sosiallovgiving, men ble stående til den ble avløst av Sosialloven av 1964. Det kan også nevnes at fattigstyre ble byttet ut med forsorgstyre fra 1948, og med sosialstyre fra 1964. I 2006 ble NAV (Arbeids- og velferdsforvaltningen) etablert hvor den statlige Aetat (arbeidsmarkedsetaten) og den kommunale sosialtjenesten ble slått sammen. Tross sammenslåinga skal arkivene holdes atskilt, og den kommunale delen skal fremdeles avleveres til kommunalt depot. Arkivet fra sosialtjenesten før 2006 skal regnes som avsluttet og deponeres hos IKA.

Arkivmaterialet tilbake til 1700-tallet oppbevares vanligvis i Statsarkivene, mens IKA har materiale fra den kommunale perioden – men grensen kan være flytende. Innholdet er gjerne møtebøker, kopibøker og journaler. I tillegg kan man finne protokoller med legdinndeling, manntall med ulike personopplysninger samt andre protokoller med opplysninger om

regnskap, stønader og personer. Det er også ofte korrespondansemateriale etter fattigvesenet. Fra sosialkontoret deponeres klientmapper, og dette skal også sjekke med mappene fra NAV.

Fattig- og sosialstyre for Rennebu:

Fattigkommisjon/Fattigstyre 1837- 1948

Forsorgstyre 1948-1964

Sosialstyre 1964-1965

Undal verks syge-og fattigvesen 1871-1896. Undal verk ble et eget fattigsdistrikt fra 1871.

Arbeidsformidling

Virksomheten ved de kommunale arbeidskontorene ble regulert ved arbeidsformidlingsloven av 1906. Arbeidskontoret skulle formidle all slags arbeid, og var underlagt ei tilsynsmyndighet valgt av kommunestyret. Etter hvert ble de ulike nemndene tilsynsmyndigheter, arbeidsledighetsnemnda, arbeidsnemnda og tiltaksnemnda tilknyttet arbeidsformidlinga. Her finnes de vanlige arkivseriene etter nemnder, så som forhandlingsprotokoller, kopibøker, journaler og korrespondanse- og saksdokument. Dessuten finnes det fortegninger over arbeidsløse med person- og fagregister der det ble gitt opplysninger om ledige arbeidere, ledige arbeidsplasser, tilvising av arbeid osv. Arbeidskontorene ble statlige i 1962, og fra 2006 ble også de lagt under NAV (se over).

Arbeidsformidling i Rennebu:

Arbeidsledighetsnemnd 1921-1940

Tiltaksnemnd 1963-79.

Pensjon og trygd

Til en viss grad tok Sunnhetsloven av 1860 og fattiglovene av 1863 sikte på å gi hjelp ved sykdom, ulykke, alderdom og død. Private og statlige trygde- og pensjonsordninger sikret dessuten visse grupper i samfunnet, og fra 1. verdenskrig ble det opprettet kommunale trygdeordninger i en rekke kommuner. Men det store flertall av landets innbyggere var først og fremst henvist til seg selv og til familien, når de ikke kunne tjene til livets opphold. Fra 1890-årene av søkte trygdelovgivningen å endre på disse forholdene, først ved lovene om ulykkestrygd (1894) og syketrygd (1909), etter hvert også ved lover om alderstrygd (1936),

arbeidsledighetstrygd (1938), barnetrygd (1946), uføretrygd (1960) osv. De avgjørende skritt mot en felles trygdeordning for alle ble tatt med Folketrygdloven av 1966 og da syketrygden ble inkorporert i folketrygden 1971. Samme år opphørte trygdekassene å være selvstendige rettssubjekter og under navn av trygdekontor ble de lagt direkte under Rikstrygdeverket.

Sykeforsikringsloven av 1909 bestemte at det skulle opprettes en eller flere offentlige sykekasser (kretssykekasser) i den enkelte kommune. Kretssykekassene skulle ledes av et styre valgt av og blant kretssykekassens stemmeberettigede medlemmer, innskuddspliktige arbeidsgivere og av kommunestyret.

Et viktig skritt i retning av å forenkle administrasjonen av ulykkesforsikringene kom med endringslov 6. juni 1930. Denne loven bestemte at dersom ikke særlige forhold talte mot det, skulle kretssykekassene, som nå skiftet navn til trygdekasser, være lokale organer for ulykkesforsikring. Fra 1957 fikk trygdekassa ansvar for alderstrygda og barnetrygda.

I arkivene etter trygdenemnd og kretssykekasse/trygdekasse kan det finnes møtebøker, journaler, kopibøker og korrespondansesaker. De to nemndene førte selvstendige protokoller, selv om de hadde det samme styret. For alderstrygda vil det også finnes klientmapper, ofte ordnet etter nummer med alfabetisk register. Det vil finnes regnskapsbøker på utbetalinger fra de to nemndene.

Pensjon og trygd i Rennebu:

Trygdenemnd 1938-1958

Alderstrygdenemnd 1937-1958

Kretssykekassen 1911-1947

Ankenemnd for trygdekassa 1949-1967

Barnevern

Ved vergerådsloven som trådte i kraft i 1900, ble det bestemt at det i hver kommune skulle opprettes et vergeråd som skulle ta ansvaret for forsømte barn. Vergerådsloven bestemte at barn som ikke var fylt 16 år kunne settes bort hos fosterforeldre, i barnehjem, skolehjem eller lignende institusjoner dersom barnet hadde begått straffbar handling, ble mishandlet eller forsømt av foreldrene, eller barnets oppførsel var av en slik karakter at hjem eller skole ikke maktet å fylle oppdragerrollen. Vergerådsloven ble avløst av barnevernsloven av 1954. Etter vergeråd og barnevernsnemnder er det som regel bevart forhandlingsprotokoller, kopibøker, journaler, korrespondansesaker/journalvedlegg og register over barn i rådet/nemndas varetekt.

Barnevern i Rennebu

Ingenting deponert fra Rennebu

KOMMUNEHELSE:

SUNNHETSKOMMISJON/HELSE- OG SOSIALSTYRE-FASTLEGEORDNINGEN

Sunnhetsloven av 1860 opprettet permanente sunnhetskommisjoner i kommunene, etter at foreløpige sunnhetskommisjoner underlagt amtmannen hadde eksistert siden 1831. Fra omkring 1905 gikk benevningen over fra sunnhetskommisjon til helseråd.

Sunnhetskommisjonen/helserådet hadde tilsyn med jordmødrenes arbeid og behandlingen av pleiebarn, sinnsyke og vanføre. Med nye særlover ble kommunen også tillagt en rekke andre oppgaver innen bl.a. etter smittevern-, bygnings-, vannforurensnings-, hotell- og barnevernlovgivningen. Fra 1957 overtok helserådet ansvaret for skolehelsetjenesten fra skolestyret.

Distriktslegen ledet ofte sunnhetskommisjonen/helserådet, og legearkivene er gjerne flettet inn i sunnhetskommisjonen og vanskelige å skille ut. Distriktslegen var opprinnelig en statlig funksjon, men ble erstattet av kommuneleger etter kommunehelsetjenesteloven av 1982. Arkivmaterialet fra sunnhetskommisjon/helseråd/distriktslege kan derfor havne i både kommunalt og statlig depot.

Helserådstjenesten ble etter ett tillegg til kommunehelsetjenesteloven i 1988 erstattet av miljørettet helsevern. Det nye organet het helse- og sosialstyre, men ble opphevet som lovpålagt organ i 1994 og myndigheten ble isteden lagt til kommunestyret.

Fastlegeordningen ble innført i Norge 1. juni 2001. Det er Helseøkonomiforvaltningen (HELFO) som administrativt forvalter ordningen, men ansvaret for å inngå avtaler med legene påhviler den enkelte kommune siden det er kommunens ansvar å besørge nødvendig helsehjelp for sine innbyggere.

Norsk Helsearkiv er vedtatt bygd på Tynset (2014), men dette skal bare inneholde arkiver fra spesialisthelsetjenesten, dvs. statlige arkiver. Helsearkiver fra primærhelsetjenesten skal fremdeles deponeres til IKA. Fastlegenes arkiv og andre privatarkiver er det fremdeles ikke gjort noen bestemmelser for.

Helsearkiv i Rennebu:

Helseråd 1899-1997

Helserådsutvalg 1917-1931

Rennebu helseheim 1928-1977 (bygd i perioden 1925-1928 i følge Rennebu bygdarkiv som oppbevarer mange priatarkiver på biblioteket, bl.a. btggenemnda for helseheimen)

Tilsynsnemnd for Helsehuset 1972-1978

(Institusjoner i dag: Rennebu alders- og sykehjem –ingen deponering)

Tannrøktneemnd 1967-1979

Edruskapsnemnder

Edruskapsloven som trådte i kraft 1939 bestemte at det skulle finnes edruskapsnemnder i alle kommuner. Nemndas oppgave var å arbeide for bedring av edruskapen i kommunen. Den kunne anmodes om å gripe inn over for personer som misbrukte alkohol, eller den kunne gripe inn over for misbrukere ut fra egne vurderinger. Men først skulle den undersøke omstendighetene omkring misbruket. Det var en trinnvis pakke av virkemidler nemnda kunne sette inn mot misbrukeren hvis undersøkelsene av misbruket tilsa at man burde gripe inn. Første trinn var frivillige forebyggende tiltak under oppsyn, deretter å sette forvaltningen av misbrukerens økonomiske midler over til en annen person i to år. Førte heller ikke dette fram kunne man tvangsplassere misbrukeren ved et kursted i inntil to år. Nemndas kjennelser kunne ankes til Høyesterett. I 1964 ble det ved lov bestemt at edruskapsaker skulle samordnes med annet sosialt arbeide i kommunen og legges under sosialstyret.

Edruskapsnemnder i Rennebu

Ingen deponering fra Rennebu

LANDBRUK, SKOG OG FISKE

Landbruk

Næringsnemndene, som hadde til oppgave å skaffe tilveie parseller som jordløse kunne leie under 1. verdenskrig, ble avskaffet ved Jordstyreloven av 1920. På de områdene næringsnemndene før hadde virket, skulle det nå velges et jordstyre.

Oppgavene var å planlegge og kontrollere jorddyrkingsarbeidet i herredet med å fordele jorda innen herredet, slik at bygdefolk som manglet eller hadde for lite jord, skulle få jord til rådighet, i den grad dette lot seg gjøre. Jordstyrene arbeidet også med tilskuddsordninger til driftsbygninger, grøfting, overflatedyrking, gjødseloppsamlingsanlegg, silobygg osv.

Med virkning fra 1981 ble det kommunale jordstyrets oppgaver overtatt av staten, og byttet navn til landbruksnemnd. Landbruksnemndene ble kommunale igjen i 1993, og arkivene fra den statlige perioden fulgte med tilbake til kommunene. De fleste kommuner har i dag lagt landbrukssaker inn under hovedutvalget for næringssaker.

Skog

Skogråd ble opprettet ved skogvernlov av 1908 og skulle sørge for at verneskogvedtektene ble fulgt. Verneskog kunne være skog som beskyttet mot for eksempel ras og flom. Fra 1981 ble skogrådets oppgaver overtatt av staten ved at landbrukskontoret ble opprettet.

Skogoppsynsmann/herredsskogmester ble ansatt av skogrådet og fungerte som deres sekretær. Skogutvalg ble opprettet fra 1909 og hadde som oppgave var å beregne skogarealet i herredet, størrelsen på skogarealet som tilhørte fremmede, det som skulle erverves, og det som erververen fra før eide i herredet.

Jakt og fiske

Etter behov kunne det opprettes fiskerinemnder, fjellstyre, viltnemnder m.m. innenfor dette oppgaveområdet

Landbruk, skog og fiske i Rennebu:

Landbruk:

Jordstyre 1921-1983

Landbrukskontor 1960-1991

Landbruksnemnd 1981-1995 – statlig, men skal til kommunalt depot

Beiteråd 1962-1980

Skog:

Skogutvalg 1909-1988

Skogråd 1925-1979

Skogetaten 1984-1989

Fiske:

Viltnemnd 1952-1990

Innlandsfiskeremnda 1948-1986

Diverse:

Friluftsnemnd 1975-1984

Dyrevernemnd 1926-1994

TEKNISKE OPPGAVER OG KOMMUNAL NÆRINGSDRIFT

Bygningsråd

Først i 1965 ble det gitt en felles bygningslov for hele landet, dvs. den gjaldt ikke bare byer og tettsteder slik eldre lovgiving hadde gjort. Dermed ble bygningsrådene opprettet i alle kommuner.

Kommunal næringsvirksomhet

Formannskapslovene hadde ingen bestemmelser om kommunal næringsvirksomhet. De ble først tatt inn i kommunelovene av 1921. Mange landkommuner hadde tidlig inntekter av jord og skog som lå til kommunegårdene (fattiggårdene). Kommunene kunne også ha inntekter av andre jord- og skogeiendommer, og mange steder ble det gradvis satt i gang andre typer næringsvirksomhet som kornmagasin og elektrisitetsvesen. Etter hvert kom også oppgaver innen vann, kloakk og renovasjon.

Brann:

Brannloven av 1954 bestemte at brannvernet slik loven organiserte det, skulle gjelde for alle byer og for alle landkommuner med minst 2000 innbyggere. Dessuten kunne departementet bestemme at loven skulle gjelde for kommuner med færre enn 2000 innbyggere, for hele kommunen eller for visse strøk av den. Brannforskrifter kom i 1955. Loven og forskriftene ble stående til de ble avløst av lov av 1970 om brannvern.

Vei m.m.

Veiene var kommunestyret/formannskapetets ansvar, men de kunne sette ned veinemnder eller komiteer. Fra 1931 overtok staten vedlikeholdet av de viktigste gjennomgangsveier, kalt riksveier. De øvrige hovedveiene, fylkesveiene, var fylkeskommunens ansvar, mens bygdeveiene var kommunens ansvar. I nyere tid er det blitt opprettet kommunikasjonsnemnder som skal vurdere kommunikasjon og samferdsel i området.

Tekniske oppgaver og kommunal næringsdrift i Rennebu:

Brannstyre 1956-1992

Teknisk utvalg 1975-1991

Bygningsråd 1954-1988

Byggenemnd for kommunehus 1961-1966

Rennebu kommunale maskinstasjon 1950-1970

Vannforsyningsnemnd 1949-1966

Teknisk kontor 1970-1991

Berkåk vassverk 1949-1969

Plannemnd for helsetun 1937-1958

Tilsynsnemnd for elveforbygging 1952-1953

Generalplannemnda 1966-1979

Kommunikasjonsnemnd 1968-1975

Vassdragsvesenet/anleggene i Rennebu 1940-1953

Takstnemnd for flomskade 1940-47

KRISE- OG KONTROLLTILTAK.

Provianteringsråd/forsyningsnemnd:

Provianteringsrådet sto for den lokale rasjonering og regulering av matvarer og andre forbruksvarer i de trange tidene under 1. verdenskrig da Norge var nøytralt.

Provianteringsrådene ble påbudt for alle kommuner fra 1916 og loven ble opphevet 1923.

Rådene skulle sørge for tilstrekkelig forsyning, fordeling og priskontroll. En kontrollnemnd under provianteringsrådet sto for priskontrollen, også den ble avvirket i mellomkrigstida.

Da de samme behovene meldte seg med andre verdenskrig ble det opprettet forsyningsnemnder i 1939, med omtrent samme funksjon som provianteringsrådene. Også under forsyningsnemndene kunne det være flere undernemnder som for eksempel vednemnd, skotøynemnd osv. Kontrollnemndene fra første verdenskrig ble tatt opp igjen, og skiftet navn til prisnemnder i 1953. Fra 1940 fantes også ei prisnemnd for fast eiendom.

Provianteringsråd og forsyningsnemnder i Rennebu:

Forsyningsnemnda 1939-1982

Provianteringsråd 1927-1927

Kontroll- og prisnemnd 1941-1964

Boligstønad:

I 1894 vedtok Stortinget at statlige midler skulle stilles til disposisjon for kommunene som kunne låne ut til personer som ville skaffe seg bolig og/eller jord, men manglet penger. Som et ledd i dette arbeidet med å stimulere til oppretting av arbeiderbruk (småbruk) ble "Den norske Stats Arbeiderbruk- og Boligbank" opprettet ved lov i 1903. Denne banken skulle låne ut penger til personer som gikk med planer om å skaffe seg bolig og/eller jord mot kommunale garantier. Slike garantier ble gitt av herredsstyret etter tilråding fra en komite/nemnd. Loven av 1903 la altså de første forutsetningene for oppretting av kommunale småbruks- og bolignemnder.

Rennebu:

Småbruk- og bolignemnd 1889-1962

Husnemnd 1947-1983

FORSVAR OG BEREDSKAP

Hesteutskrivning og oppgjørsmemnder/krigsskadenemnd

En lov av 1896 gjaldt utskrivning av hester og kjøretøy til feltbruk, her ble det bestemt at alle kommuner skulle ha hesteutskrivningsnemnder. I lov av 1948 ble det bestemt at hesteutskrivningsnemndene bare skulle opprettes etter militært initiativ.

Arbeidet med å utbetale godtgjørelse for tysk beslaglegging av eiendom og løsøre var lagt under Oppgjørsavdelingen i Justisdepartementet, men kommunene skulle forberede dem, avgi uttalelser og stå for utbetaling av erstatning. Til hjelp i dette arbeidet ble det i 1947 bestemt at formannskapet i hver kommune skulle velge en oppgjørsmemnd. Krigsskadeoppjøret ble i hovedsak avviklet i 1950. Oppgjørsmemndene ble ikke oppløst, men holdt i beredskap fram til 1954 da de ble erstattet av krigsskadenemnder.

Ingen deponering fra Rennebu innen dette feltet

LEGATER OG STIFTELSE

Legater og stiftelser er kapital satt av til særskilte formål uten å tilhøre bestemte juridiske personer. I en del tilfeller har kommunene kommet til å stå som forvaltere av slike. I enkelte kommuner er det blitt opprettet egne legatkontorer til å ta seg av den daglige administrasjonen av de forskjellige legatene og stiftelsene.

Rennebu:

Ingeborg og John Bjerkakkers legat 1940-2006

Fru Bente Helene Rogerts legat 1913-1982

Madam Helene Aas legat 1913-1974

Arnt og Ingeborg Gunnes legat 1917-1983

Lars Hosets legat 1913-1989

Ole Kalsaas legat 1915-1975

Knut Rokkones legat 1913-1989

Sivert Johnsen Gunnes legat 1953-1977

Erik A. Tverdal og Kari Jonsdatter Tverdals 1940-1976

John Ingebrigt Sugustads legat 1880-1952

Diverse legater 1954-1982

PRIVATARKIVER

Rennebu bygdearkiv oppbevarer større mengder privatarkiver. Disse er til utlån på Rennebu bibliotek. DIS-Sør-Trøndelag har lagt ut oversikt på sine sider st.disnorge.no/rennebu-bygdearkiv

Privatarkiver fra Rennebu:

Aasnes gård 1895-1917

Rennebu lærerforening 1895-1972

Å FINNE FRAM I ARKIVENE-

ARKIVSERIESIGNATURER, NORSK ALLMENT ARKIVSKJEMA

Arkivmaterialet innen hver arkivskaper er sortert etter Norsk Allment Arkivskjema. Norsk Allment Arkivskjema kategoriserer materialet etter hvilken funksjon det har hatt. De enkelte bokstavene betegner serier, og for hver serie kan det også finnes mange underserier.

A	MØTEBØKER. Møtebøker, forhandlingsprotokoller osv.
B	KOPIBØKER. Kopi av brev som er sendt ut.
C	JOURNALER OG OVERGRIPENDE REGISTRE. Brevjournal som viser en oversikt over innkommende og evt. utgående brev.
D	SAKSARKIV ORDNET ETTER ORGANETS HOVEDSYSTEM. Korrespondanse som kan være ordnet kronologisk eller etter arkivnøkkel.
E	SAKSARKIV ORDNET ETTER SIDEORDNEDE SYSTEM. Korrespondanse som er ordnet etter emne
F – O	SPESIALARKIV. Serier som varierer fra arkivskaper til arkivskaper avhengig av hva de driver med, for eksempel karakterprotokoller i skolen.
P	PERSONALARKIV. Personalmapper m.m.
Q	EIENDOMSFORVALTNING, INVENTAR. Kan for eksempel være oversikt over inventar i skoler.

R	REGNSKAP. Kan ha mange underserier med hovedbøker, kontobøker, budsjett osv.
S	STATISTIKK
T	KART OG TEGNINGER
U	FOTO, FILM, LYD
V	EDB OG MIKROFILM
W	GJENSTANDER. For eksempel stempler, som også regnes som arkivsaker.
X	EGENPRODUSERTE TRYKKSAKER. Årsmeldinger, informasjonsmateriell osv. som kommunen selv har produsert.
Y	ANDRE UTSKILTE ARKIVDELER.
Z	REFERANSEMATERIALE. Bakgrunnsmateriale for arkivet; litteratur, avisartikler, arkivnøkler, arkivplan osv.

LITTERATUR

Fonnes, Ivar: *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning*. Kommuneforlaget 2000.

Hals/Slettan: *Kommunearkiv i Trøndelag. Katalog, ordningsplan*. Trondheim 1987.

Mykland/Masdalen: *Administrasjonshistorie og arkivkunnskap*. Universitetsforlaget AS 1987.

NOU 1995:17

NIBR 2004:124

Store norske leksikon.